

MŰELEMZÉS

A zenei játék értve még nagyobb élmény és szépség.
Sok hasonló szerkezetre is ráláthatunk a világban.

A műelemzés szempontjai

Zenei korszak

Zeneszerző + legfontosabb 3-5 életrajzi adat + legfontosabb műtípusok (konkrét művek)

Zenei műfaj + a műfaj meghatározása

A mű jegyzékszám: Op. és Nr., vagy egyedi jelzés pl.: KV, BWV, HOB

A mű keletkezésének körülményei, háttere, ha tudsz róla; kiadás, bemutató, a mű „karrier”-je, útja.

Elemzés

forma - szerkezet:	ütemszám, részek egységek periódusok száma, hasonlósági viszonya (szerkezet), tartalom: ismétlés, szekvencia, visszatérés, fokozás, halmozás, periódus, elő-utótag, ...
hangnemek:	előjegyzés. a Dó helye. záróhang alapján: Dúr, moll hangnem? Változik? Hova?
zárlatok:	fél zárat V., egész zárlat I., autentikus T D SD T, plagális D SD T.
akkordok:	I-II-III-IV-V-VI-VII fokok és fordításaik. 3-as és 4-es hangzatok: felbontva, egyben
funkciók:	Tonika I VI, Domináns III V VII, Subdomináns II IV
ritmika:	jellemzők, érdekességek, felütés, előlegzés, késleltetés, jambikus löktetés, ...
dallam:	hármashangzatos, felbontott, futamos, skálamenetes, egyszerű, ...
előadásmód:	tempó és karakterjelzések: presto, allegro, vivo, vivace, andante, andantino, largo, lento, adagio, grave, cantabile, ...
transzponált / eredeti hangnem	
különlegesség	újdomság, régiség, érdekesség
előadó apparátus	résztevők: zongora / énekes / kar / solo – tutti / ...
kifejezőeszközök	és szövegi összefüggések

Klasszicizmus: 18. sz. Mesterei Bécsben alkottak, illetve megfordultak ott,
ezért Bécsi Klasszicizmusnak is hívják.

Szellemi háttér: Felvilágosodás. Enciklopédisták. Tudomány, ész, megismerés - tapasztalás - mérés

Jellemzői: Egyszerű, érthető, letisztult, áttekinthető, természetes, tiszta szimmetrikus formák.
A barokk bonyolultsága és túldíszítettsége ellensúlyozására merült fel az igény.
(Barokk: 1750-ig)

A kor három legnagyobb mestere: Joseph Haydn (főúri szolgálatban), Wolfgang Amadeus Mozart
(szolgálatban, majd szabadon), Ludwig von Beethoven (szabadon) alkotva.

Meghatározó elvek

periódus és periodizálás, szonátaforma, funkciós gondolkodás, ókori és reneszánsz példák

A nyitó és a záró tételeket sokszor szonátaformában írják.

A kor műfajai

szonáta (több tételes mű), minimum egy tétele szonátaformában van.

szimfónia zenekarra írt szonáta

vonósnégyes (1. hegedű, 2. hegedű, mélyhegedű, gordonka): vonósnégyesre írt szonáta

versenymű szólistá(k) és zenekar adja elő; több tételes mű

opera vokális (énekes) műfaj. Ének és zenekar, jelmez, díszlet kelti életre.

szerenád több tételes zenekari darab estére; rövidebb mű

diverdimento Több tételes zenekari darab szórakoztatásra

Tulajdonképpen „minden” szonáta, csak a hangszerelés más: 4 vonós, zenekar, zongora,
kamara felállítás...

Bővebben: Kulcs a muzsikához; Zenei Lexikon, SH Atlasz, ...

Formák

Periódus: 2 összefüggő zenei rész 1 magasabb egységgé egészíti ki egymást.

Ez az összefüggés a periodicitás.

Összetett zenei mondat, ahol a részek (mondatok közt) metszet (cezúra) van.

Másképpen: két egymással összefüggő, de más zárású zenei anyag (frázis).

Előtag – utótag. Kérdés – felelet. Nyitás – zárás. Analógia a természetes légzés, a beszéd, erőbefektetés – lazítás, ...

1 tagú forma 1 periódus: A.

2 tagú forma 2 periódus: AB.

3 tagú forma 3 rész, visszatéréssel. ABA, vagy Aba. A:8 B:8 A:8; vagy A:8 b:4 a:4 ütemszámmal.

Rondó Rondó és közjáték (epizód) váltakozik.
A Rondó legalább 3-szor hangzik el, hangneme mindig azonos.
A közjátékok hangneme eltérő (párhuzamos dúr / moll, Domináns hangnem, Szubdomináns hangnem, azonos alapú hangnem, ...).

Triós forma 3 nagy részes, visszatérési forma, melyek mindegyike önmagában is visszatérési.
Ahol jól látható: Menüett – Trió – Menüett.

Szonátaforma A korszak uralkodó formája
Expozíció (témák bemutatása: főtéma, melléktéma, zárótéma)
Kidolgozás: mit lehet kihozni a témákból
Visszatérés (reexpozió, repríz)
Esetleg: Coda (függelék)

Szonátarondó

W. A. Mozart: Vágyódás a tavasz után

Kor: Klasszicizmus, vagy bécsi klasszicizmus; 18. sz.

Szerző: Wolfgang Amadeus Mozart, a kor egyik legnagyobb szerzője.
Minden műfajban kimagaslót, nagyot alkotott:
dalok, operák, szimfóniák, szonáták, versenyművek, Requiem, ...

Műfaj: Dal. A dal az ember érzéseit, vágyait, tapasztalatait, gondolatait, belső világát fejezi ki.
A zongorakíséret kezdetben egyszerűbb, később válik nagyobbá a szerepe, majd egyenrangú, s virtuóz lesz.
A klasszikus korban a dal egyszerű, népdalszerű, Beethoven dalai viszont már romantikus jellegűek.

A mű népdalszerű. Ezt mutatja a forma, az egyszerű ritmus, a nem nagy (8) hangterjedelem, valamint az egyszerű dallam.

Ritmika: Az ütemmutató 6/8-ad. Minden sor felütéssel indul. Lüktetése jambikus.
A hármashangzatok felbontásokban szólnak; ez folyamatos lüktetést és lendületet ad.

Hangnem: Eredeti hangnem: F-dúr.
A tankönyv a kényelmes éneklésért D-dúrban közli, vagyis transzponálja a darabot.

Tagolódás – terjedelem:

2 db 8 ütemes periódus és egy 4 (2+2) ütemes utójáték.

Másképpen: 4 db 4 ütemes zenei mondat.

Szerkezet:

Egy megközelítés szerint: A b av (Részletesen: a av b avv)

Így szemlélve a darab kis háromtagúság utójátékkal.

Más megközelítésben: A B (Részletesen: a av b c)

Így két periódus, két tagú forma a darab, utójátékkal.

Az egyes részek hangnemei: D-dúr, D-dúr, kitekintés A-dúrba, D-dúr; utójáték: D-dúr
(Tonika, Tonika, Domináns +5, Tonika; Tonika.)

Dallam: A dallam vonalát akkordok adják: hármashangzatok, egy négyeshangzat (II. fok: d"-l-f-r), valamint szomszédos hangok. A szomszéd hangok átmenő, vagy felső váltóhang szerepűek legnagyobb részben, a 3. egység végén pedig a visszavezetést képezik.
A csúcshangot a kétvonalas d-t (d") 4-szer éri el a dallam, ebből 2 hangsúlyos, ezeken a helyeken többször is megszólal a d".
Az akkordfelbontások lendületet, derűt adnak a darabnak.
A 3. zenei egység a legeseménydúsabb, legszínesebb. Itt éri el a dallam a csúcshangot, s el is időzik rajta.

Akkordok és funkciók:

1. periódus: T-D-T inga. (T T D T; T T D T)

A nyitásnál a 3 hangon, a zárásnál az alapon (8) áll meg a dallam.

2. periódus: Modulál, majd visszatérés és teljes autentikus zárlat. (D T T S D; T S D D T)

Utójáték: T-D ingázás. periodizálással. (D-T folyamatos inga)

Mozart: Rondó az F-dúr hegedű-zongora szonátából KV: 30. II. tétel
Eredeti hangnem: F-dúr

- Kor: Bécsi klasszicizmus
- Szerző: W. A. Mozart, Szolgálatban, majd szabadon élő és alkotó szerző.
Csodagyerekként Európa szerte koncertezett, felnőttként óriási zeneszerző.
- Műfaj, forma: Rondó. Alapdallam váltakozik közjátékokkal.
A rondó, rondella kör-t jelent. Ez utal a vissza-visszatéréses szerkezetre.
Legalább háromszor tér vissza a rondótéma. A közjátékot epizódnak is hívjuk.
A rondó hangneme egyezik, mindig egyforma. Ebben a darabban: D-dúr, a könyvben.
A közjáték hangneme mindig más lehet és a zenei anyaga is eltérő.
- KV: Köchel jegyzék, Mozart műveinek jegyzékszámát jelölik így.
A szerző nem sorszámozta a darabokat, Köchel rendszerezte a műveit.
- Szonáta: Több tételes mű.
Hegedű-zongora szonáta: hegedűre és zongorára írt több tételes mű.
(1. tétele (nagy valószínűséggel) szonátaforma.)
- Eredeti hangnem: F-dúr: A kényelmes éneklésért a könyv lejjebb költöztette a dó helyét és a dallamot.
(Transzpónálás) A könyvben a hangnem: D-dúr.
- 3/4 és Tempo di minuetto: Utalás a menüett táncra és e tánc előadásmódjára, sebességére.
- Érdekesség: Minden zárás késleltetés. Az előző akkordból ott maradnak hangok, miközben valamelyik szólam (itt a basszus) már zár.
- Szerkezet:
- Rondó 8 ütem: 4+4, vagyis 2+2+2+2. D-dúr. Tonikai hangnem. (Belső szerkezet: a av avv b)
- 1.közjáték/ep. 4+6 (2+2+2) ütem. Belső bővítése: ismétlés. A-dúr. Domináns hangnem (+1 kvint: szó).
A zongora szerepe díszes. (Belső szerkezet: b c)
- Rondó 8 ütem: 4+4, vagyis 2+2+2+2. D-dúr. Tonikai hangnem.
- 2.közjáték 8 ütem: 4+4. D-dúr. Tonikai hangnem. Zárása: V. fok (szó, ti, ré). Ez nyitás érzés.
Szekvencia (zenei lépcső) az érdekesség ebben a szakaszban.
Érdekesség az ismétlés is.
- Rondó 8 ütem: 4+4, vagyis 2+2+2+2. D-dúr. Tonikai hangnem.
- 3.közjáték 18 ütem: 4+4+2 és 4+4 ütem. Hangnem: h-moll, a D-dúr párhuzamos mollja.
(azonos hangkészlet, de a dúr dó központú hangsor és a dó-mi-szó hármashangzat-ra zár, a moll pedig lá központú és lá,-dó-mi hangzatra zár emellett #szi lehet benne.)
Összhangzatos moll, mert szi hang van benne. Ez a moll vezetőhangja (VII. fok, k2-re van az alaptól, s felvezet erre az alapra, a szó-ból felemeléssel képeztük #-tel).
Az első 4 és a második 4 ütem szekvenciázás. Ezt V. fokú zárlat követi (h-mollban).
A második rész egy periódus. Benne a közjáték első része, de dó hanggal. I. fokra zár.
Di hang van a szakaszban, ez a ré-re vezet, színesít (chroma: kroma).
- Rondó 8 ütem: 2+2+2+2. D-dúr. Tonikai hangnem.

Mozart: Német tánc II. Kv. 600. No.2. F-dúr

- Kor: Bécsi Klasszicizmus, a bonyolult barokk utáni letisztult formák kora.
Szerző: W. A. Mozart, akinek apja nagy zenepedagógus volt, hegedűtanár.
Mozart a legnagyobb szerzők egyike.
- Mű: Német tánc. Ez utal a menüetterre, mely 3-as lüktetésű.
A német nyelvűek kedvelik a 3-as lüktetést.
- Hangnem: F-dúr. Eredeti hangnemben került kottázásra. Nincs transzponálás.
Végig a tonikai hangnemben marad a darab: F-dúr.
- Forma: Triós forma: Menüett, trió, menüett (ABA), visszatéréses forma.
A könyv Da Capo al fine jelzéssel közli a darabot, így nyomdafestéket és helyet spórol.

Különlegesség: Minden rész felütéssel kezdődik. (Az ütem végén, hangsúlytalan helyen indulással.)

Szerkezet:

1. rész: Menüett: A b av (kis háromtagúság, két periódusnyi terjedelemben).
2. rész: Trió:
3. rész: Visszatérés: Menüett: A b av (Kis háromtagúság, két periódusnyi terjedelem.)

Részletesebben:

Menüett:	16 ütem:	8 + 8 ütem:	8 + 4+4 ütem:	a av b avv. (Zárás: V I I I fokok.)
Trió:	16 ütem:	8 + 8 ütem:	8 + 4+4 ütem:	c cv d cvv. (Zárás: I I V I fokok.)

(C-dó felé megy a 25-28. ütem.)

Menüett:	16 ütem:	8 + 8 ütem:	8 + 4+4 ütem:	a av b avv. (Zárás: V I I I fokok.)
----------	----------	-------------	---------------	-------------------------------------

Megjegyzés: a triós forma fraktál-jelleget hordoz. A nagyformára ráközelítve az egyes részek is a nagy forma mintázatát követik.

További kulcsszavak:

Klarinétkvintett: vonósnégyes + klarinét. (vonósnégyes = 1. hegedű, 2. hegedű, brácsa, cselló)

Maggiore – minore: Dúr – moll váltakozás, AZONOS alaphangról. pl.: C-dúr és c-moll.

Tempó és karakterjelzések:

Ritmusgyakorlatok és a főtárgy kotta végén.